

POSUDEK VEDOUcí DIPLOMOVÉ PRÁCE

NÁZEV PRÁCE: **Big5 a politická orientace v ČR: Teorie, korelace a příklady**

AUTOR PRÁCE: **Nikola VÁVRA**

Diplomová práce se zaměřuje na u nás neprozkoumanou tématiku souvislosti osobnostních rysů a politických orientací. Autor se inspiroval zahraničními pracemi, které na toto téma existují, prozkoumal dostupnou literaturu, využil existence databaze Psychologického ústav AVČR, která obsahovala dosud nezpracované relevantní proměnné, přitom data před použitím podrobně analyzoval a poté krok za krokem otestoval ambiciózní seznam hypotéz prozkoumáním kvantitativních vztahů mezi relevantními proměnnými, tyto vztahy přiléhavě popsal a interpretoval.

Teoretická literární část je členěna přehledně, logicky, prezentuje hlavní pojmosloví a hlavní přístupy k modernímu studiu osobnosti. Jednotlivé její oddíly jsou věnovány 1) pojmu osobnosti a její diagnostice se speciálním zaměřením na metodu Big Five, dále 2) systému stran a politických orientací s důrazem na českou politickou scénu a 3) na souvislosti mezi osobnostními faktory a politickou orientací zjištěné na základě rozboru dostupné literatury.

Třetí kapitola teoretické části „3. Souvislosti osobnostních faktorů a politické orientace“ je velice solidním výčtem toho, jak se na základě zahraničních zdrojů jednotlivé dimenze Big 5 vztahují k dílčím politickým orientacím. V jejím úvodu autor prezentuje a diskutuje především úctyhodnou novozélandskou meta-analýzu Osborna a Sibleyho. Jako zdroj je opakovaně uváděn Osborne et al. (2021), ale v literárních odkazech tuto práci, která je zdrojem několika odkazů a přetištěné Tabulky 2 (str. 28-29 diplomové práce) v seznamu literatury nenacházím. Prosím autora o doplnění citace Osborne et al. (2021).

Jádro práce tvoří obsažný čtvrtý oddíl „4. Souvislosti osobnostních faktorů a politické orientace“ věnovaný originálním empirickým zjištěním. Autor si přitom stanovil ambiciózní plán ověřit velké množství hypotéz týkajících se nejen vztahu osobnostních dimenzí k politické orientaci, ale i k různým typům makrohrozeb a k demografii. Systematicky postupoval v hledání dílčích souvislostí a interpretací výsledků. Především nejprve analyzoval databazi samotnou a upozornil na úskalí, kvůli kterým lze zapochybovat o reprezentativnosti dat pro celou populaci. Postléze přikročil k systematické analýze vztahů mezi proměnnými. Ty jsou velice zajímavé a konsistentní, jsou objevené především tím, že odporují výsledkům z mezinárodních studií, ale jsou zároveň velice logicky vysvětlitelné a vysvětlené českou specifikou. Otevřenost mysli není v postkomunistické zemi spojena s levicovou, ale spíše pravicovou orientací. Vnímání makrorizik jako celku koreluje významně s neuroticismem, svědomitostí, jakož i s levicovostí. Z demografie hrál roli pouze příjem.

Práce se čte velice hezky, je psána jasně, jednoznačně, s citem vůči čtenáři, pěkným stylem a čtivým jazykem, zvláště svižným v závěru. Na překážku přehlednosti snad je jen trocha repetitivnosti, hypotézám by slušela nějaká vizuální kondenzace, rušivý je občas uniklý překlep (nejhrubší ve vydavateli Host v citaci Kleinové), občasná chybka ve shodě přísudku s podmětem či velká písmena za tečkou ve zkratce (tzn.). V psychologii používáme pro reference standard APA, jaký byl použit zde?

Šumem ve verbální komunikaci zřejmě došlo k určitému nedorozumění o roli CVVM a k nepřesnostem na str. 42 a 46. Předpokládám, že autor při své práci použil pouze dataset, který mu byl poskytnut Psychologickým ústavem AVČR, vvi.¹ Tato data z dubna 2020 byla sbírána agenturou Median bez příspěvní CVVM, online (metodou CAWI – computer assisted web interviewing) a nikoli za osobní přítomnosti tazatelů (CAPI, PAPI), jak je chybně uvedeno na str. 46. Publikace Avcr.cz (2020) a Cvvm.soc.cas.cz (2020) zmíněné na str. 46 tedy referují o dvou různých výzkumech, kdy data byla sbírána v různý čas a různými agenturami.

Předkládaná práce je velmi zdařilá. Fundovaně a uceleně řeší danou výzkumnou otázku, resp. obsažný seznam hypotéz. Některé vztahy ukázaly velmi silné korelace (zvl. mezi makroriziky navzájem a mezi makroriziky a některými Big 5 dimenzemi). Práce také na českém vzorku objevně nachází jiné souvislosti, než jaké byly pozorovány v zahraničí. Velkým překvapením, i když u nás snadno pochopitelným byl směr vazby mezi ideologií a otevřeností. Na rozdíl od zjištění ve světě, v této zemi otevřenost – openmindedness statisticky velmi signifikantně korelovala s pravivostí. Ovšem tak jako v pracech, na které je navazováno, vedle *úžasné silného vztahu statistické významnosti* byl zároveň nacházen jen *velice slabý efekt* nalezených vztahů, hluboko pod hodnotou 0.10, kdy efekt interpretujeme jako slabý. Prosím autora práce, aby se při obhajobě pokusil:

- okomentovat tento paradox, případně zvážit, zda by v tomto vzorku či jeho podmnožině bylo možné hledat efekty významnější a
- zda by ho zajímalo v takových analýzách ještě dále pokračovat např. s cílem publikace výsledků v odborném časopise.

Autor v práci deklaroval, že použil AI (Phind) v souladu s principy akademické integrity pouze pro poradní roli při ujasnění některých pojmů a vyhledávání zdrojů. Pokud jde o plagiátorství, shoda s jinými dokumenty nepřekročila 5%, tudíž lze práci prohlásit za originální.

Závěr: Diplomová práce p. Nikolý Vávry je zdařilou kvantitativní studií, která výborně navazuje na světovou literaturu, uceleně zkoumá daný problém v podmínkách České republiky a přispívá k chápání politicko-psychologických procesů v naší zemi. Autor jednoznačně prokázal schopnost samostatné analytické práce, zpracovávání dat pomocí SPSS (zvl. korelace a modelů regresní analýzy), logické diskuse výsledků a jasně formulovaných závěrů.

Diplomovou práci doporučuji k obhajobě.

V Praze, 7. ledna 2025

PhDr. Martina Klicperová, CSc. DSc.

¹ Zdrojem nedorozumění je nejspíše duální role Sociologického ústavu (SocÚ), který je na jedné straně sice zřizovatelem či hostitelem CVVM, ale na druhé straně se v době nouzového stavu, když síť osobních tazatelů CVVM nesměla během lockdownů data sbírat, sdružili výzkumníci SocÚ a PsÚ, spojili své finanční zdroje od Strategie AV21 a zadali administraci svých oddělených setů otázek agentuře Median, která již tehdy užívala elektronickou metodiku CAWI. S CVVM máme dobré vztahy, v PsÚ jsme s nimi při sběru dat rádi spolupracovali, ale covidový lockdown a potřeba CAWI v daný moment nás rozdělily.